

Rumantsch è ina lingua naziunala, ma ina lingua parzialmain uffiziala da la Confederaziun, numnadamain en la correspundenza cun persunas da lingua rumantscha. La translaziun d'in decret federal serva a l'infurmaziun, n'ha dentant nagina validad legala.

Lescha federala davart la protecziun da la natira e da la patria (LPNP)¹

dal 1. da fanadur 1966 (versiun dal 1. d'avrigl 2020)

L'Assamblea federala da la Confederaziun svizra,

sa basond sin l'artigel 78 alinea 4 da la Constituziun federala²,
en execuziun dal Protocol da Nagoya dals 29 d'october 2010³ davart l'access a
resursas geneticas e davart la repartiziun equilibrada e gista dals avantatgs che
resultan da lur utilisaziun tenor la Convenziun davart la diversitad biologica
(Protocol da Nagoya),
sunter avair gi' invista da la missiva dal Cussegl federal dals 12 da november
1965^{4,5}

concluda:

Art. 1⁶

Intent

En il rom da la cumpetenza da la Confederaziun tenor l'artigel 78
alineas 2–5 da la Constituziun federala ha questa lescha l'intent:⁷

- a. da schanegiar e da proteger il maletg genuin da la cuntrada e
dals lieus, ils lieus istorics sco er ils monuments natirals e
culturali da la Svizra sco er da promover il mantegniment e la
tgira da tals;

AS 1966 1637

¹ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996
(AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

² SR 101

³ SR 0.451.432

⁴ BBI 1965 III 89

⁵ Versiun tenor l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur
dapi ils 12 d'oct. 2014 (AS 2014 2629; BBI 2013 3009).

⁶ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996
(AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

⁷ Versiun tenor l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur
dapi ils 12 d'oct. 2014 (AS 2014 2629; BBI 2013 3009).

- b. da sustegnair ils chantuns en l'adempliment da lur incumbensas en il sector da la protecziun da la natira, da la protecziun da la patria sco er da la tgira da monuments e da garantir la collavuraziun cun tals;
- c. da sustegnair las stentas d'organisaziuns ch'èn activas en il sector da la protecziun da la natira, da la protecziun da la patria u da la tgira da monuments;
- d.⁸ da proteger la flora e la fauna indigena sco er lur diversidad biologica e lur spazi da viver natiral;
- dbis.⁹ da promover il mantegniment da la diversidad biologica e l'utilisaziun persistenta da sias parts integralas tras la repartiziun equilibrada e gista dals avantatgs che resultan da l'utilisaziun da las resursas geneticas;
- e.¹⁰ da promover l'instrucziun e la perscrutaziun sco er la scola-ziun e la farmaziun supplementara da spezialists en il sector da la protecziun da la natira, da la protecziun da la patria e da la tgira da monuments.

Secziun 1

Protecziun da la natira, protecziun da la patria e tgira da monuments tar l'adempliment d'incumbensas federalas¹¹

Art. 2

Adempliment
d'incumbensas
federalas

¹ Sut l'adempliment d'ina incumbensa federala en il senn da l'artigel 24^{sexies} alinea 2 da la Constituziun federala¹² sto vegnir chapì en emprima lingia:¹³

- a.¹⁴ la planisaziun, la construcziun e la midada dad ovras e da stabiliments tras la Confederaziun, tras sias instituziuns e tras ses manaschis sco edifizis e stabiliments da l'administraziun federala, vias naziunalas, edifizis e stabiliments da las Viafiers federalas svizras;

⁸ Versiun tenor la cifra 2 da l'aggiunta da la LF dals 21 da mars 2003 davart la tecnica genetica, en vigur dapi il 1. da schan. 2004 (AS 2003 4803; BBl 2000 2391).

⁹ Integrà tras l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur dapi ils 12 d'oct. 2014 (AS 2014 2629; BBl 2013 3009).

¹⁰ Questa midada tenor la LF dals 20 da zer. 2014 davart il perfecziunament, en vigur dapi il 1. da schan. 2017, concerna mo il text franzos e talian (AS 2016 689; BBl 2013 3729).

¹¹ Versiun tenor la cifra 1 da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).

¹² [AS 1962 749]. Ussa: art. 78 al. 2 da la Cst. dals 18 d'avr. 1999 (SR 101).

¹³ Versiun tenor la cifra 2 da l'aggiunta da la LF dals 21 da mars 2003 davart la tecnica genetica, en vigur dapi il 1. da schan. 2004 (AS 2003 4803; BBl 2000 2391).

¹⁴ Versiun tenor la cifra 7 da l'aggiunta da la LF dals 30 d'avr. 1997 davart l'organisaziun da la telecommunicaziun, en vigur dapi il 1. da schan. 1998 (AS 1997 2480; BBl 1996 III 1306).

- b. l'emissiu da concessiuns e da permissiuns, sco talas per construir e per manar stabiliments da traffic ed implants da transport (inclusiv l'approvaziun dals plans), ovras e stabiliments per transportar energia, liquids u gas u per transmetter novitats sco er l'emissiu da permissiuns da runcar;
- c. la concessiu da contribuziuns a planisaziuns, ad ovras ed a stabiliments, sco meglieraziuns, sanaziuns d'edifizis agriculs, correcziuns dals curs d'aua, stabiliments da la protecziun da las auas e stabiliments da traffic.

² Decisiuns d'autoritads chantunales concernent projects che vegnan realisads probablamain mo cun contribuziuns tenor l'alinea 1 litera c han il medem status d'adempliment sco las incumbensas federalas.¹⁵

Art. 3

Obligaziuns da la Confederaziun e dals chantuns¹⁶

¹ Cun ademplir las incumbensas federalas procuran la Confederaziun, sias instituziuns e ses manaschis sco er ils chantuns ch'il maletg genuin da la cuntrada e dals lieus, ils lieus istorics sco er ils monuments natirals e culturals vegnian schanegiads e ch'els vegnian, nua che l'interess general vi dad els predominescha, mantegnids senza restricziuns.¹⁷

² Els adempleschan questa obligaziun cun:

- a. concepir e mantegnair correspudentamain ils agens edifizis e stabiliments u desister dal tuttafatg d'als construir (art. 2 lit. a);
- b. emitter concessiuns e permissiuns mo sut cundiziuns u pretenziuns ubain las refusar (art. 2 lit. b);
- c. conceder contribuziuns mo sut cundiziuns u las refusar (art. 2 lit. c);

³ Questa obligaziun vala independentamain da l'impurtanza da l'object en il senn da l'artitgel 4. Ina mesira na dastga betg ir pli lunsch che quai che la protecziun da l'object e da ses conturns pretenda.

⁴ ...¹⁸

¹⁵ Integrà tras la cifra I 3 da la LF dals 18 da zer. 1999 davart la coordinaziun e la simplificaziun da las proceduras da decisiun, en vigur dapi il 1. da schan. 2000 (AS 1999 3071; BBI 1998 2591).

¹⁶ Versiun tenor la cifra I 3 da la LF dals 18 da zer. 1999 davart la coordinaziun e la simplificaziun da las proceduras da decisiun, en vigur dapi il 1. da schan. 2000 (AS 1999 3071; BBI 1998 2591).

¹⁷ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

¹⁸ Integrà tras la cifra I 3 da la LF dals 18 da zer. 1999 davart la coordinaziun e la simplificaziun da las proceduras da decisiun (AS 1999 3071; BBI 1998 2591). Aboli tras l'agiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), cun effect dapi il 1. da sett. 2014 (AS 2014 2629; BBI 2013 3009).

Art. 4

Classificaziun
dals objects

Concernent il maletg genuin da la cuntrada e dals lieus, dals lieus istorics sco er dals monuments natirals e culturals tenor l'artitgel 24^{sexies} alinea 2 da la Constituziun federala¹⁹ ston vegnir distinguids:

- a. objects d'impurtanza naziunala;
- b. objects d'impurtanza regiunala e locala.

Art. 5

Inventaris da la
Confederaziun
cun objects
d'impurtanza
naziunala

¹ Il Cussegl federal fa – suenter avair consultà ils chantuns – inventaris d'objects d'impurtanza naziunala; el po sa basar sin inventaris existents d'instituziuns statalas e d'organisaziuns ch'èn activas en il sector da la proteccziun da la natira, da la proteccziun da la patria u da la tgira da monuments.²⁰ Ils princips ch'èn decisivs per tscherner ils objects ston vegnir explitgads en ils inventaris. Ultra da quai ston els cuntgnair almain:

- a. la descripziun precisa dals objects;
- b. ils motivs per sia impurtanza naziunala;
- c. ils eventuals privels;
- d. las mesiras da proteccziun existentas;
- e. la proteccziun che duai vegnir cuntanschida;
- f. las propostas da meglieraziun.

² Ils inventaris n'èn betg definitivs. Els ston vegnir examinads e rectifitgads regularmain; il Cussegl federal decida suenter avair consultà ils chantuns, sch'ils objects vegnan incrits, midads u stritgads da l'inventari. Ils chantuns pon pretender da sai anor in'examinaziun.

Art. 6

Impurtanza da
l'inventari

¹ Cun inscriber in object d'impurtanza naziunala en in inventari federal vegni mussà ch'el ha merità spezialmain da vegnir mantegnì senza restricziuns, en mintga cas però da vegnir schanegià uschè bain sco pussaivel applitgond mesiras da restituziun u mesiras da cumpensaziun adequatas.²¹

² En cas ch'ina incumbensa federala vegn ademplida, dastga vegnir tratga en consideraziun ina deviazion dal mantegniment senza restricziuns en il senn dals inventaris mo, sche tscherts interess equivalents u

¹⁹ [AS 1962 749]. Ussa: art. 78 al. 2 da la Cst. dals 18 d'avr. 1999 (SR 101).

²⁰ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).

²¹ Versiun tenor la cifra I 3 da la LF dals 18 da zer. 1999 davart la coordinaziun e la simplificaziun da las proceduras da decisiun, en vigur dapi il 1. da schan. 2000 (AS 1999 3071; BBl 1998 2591).

superiurs ch'èn er d'impurtanza naziunala s'opponan a quest manteniment.

Art. 7²²

Expertisa da la cumissiun

¹ Sche la Confederaziun è responsabla per ademplir ina incumbensa federala, giuditgescha tut tenor la responsabladad l'Uffizi federal d'ambient (UFAM), l'Uffizi federal da cultura u l'Uffizi federal da vias, sch'igl è necessari ch'ina cumissiun tenor l'artitgel 25 alinea 1 fetschia in'expertisa. Sch'il chantun è cumpetent, decida il servetsch chantunal tenor l'artitgel 25 alinea 2 davart questa dumonda.²³

² Sch'in object ch'è inscrit en in inventari federal tenor l'artitgel 5 po vegnir donnegià considerablament cun ademplir l'incumbensa federala u sch'i sa tschentan en quest connex dumondas fundamentalas, fa la cumissiun in'expertisa per mauns da l'autorità da decisiun. En quella expertisa inditgescha la cumissiun, sche l'object duai vegnir mantegnì senza restricziuns u co ch'el è da schanegiar.

³ L'expertisa è ina da las basas, a las qualas l'autorità da decisiun sa referescha per considerar tut ils interess.²⁴

Art. 8²⁵

Expertisa facultativa

En cas impurtants po ina cumissiun far da sai anor en mintga stadi da la procedura sia expertisa, sche objects duain vegnir schanegiads u mantegnids senza restricziuns. Ella fa quai però uschè baud sco pussaivel. Sin dumonda ston tut ils documents necessaris vegnir mess a disposiziun ad ella.

Art. 9²⁶

Autras expertisas

Il servetsch federal cumpetent po er dumandar il post chantunal specialisà (art. 25 al. 2), la cumissiun chantunala ch'è cumpetenta per la protecziun da la natira, per la protecziun da la patria u per la tgira da monuments u in auter organ designà dal chantun da far in'expertisa; ultra da quai po el envidar organisaziuns ch'èn activas en il sector da la protecziun da la natira, da la protecziun da la patria u da la tgira da monuments ad ina consultaziun.

²² Versiun tenor la cifra I 3 da la LF dals 18 da zer. 1999 davart la coordinaziun e la simplifizaziun da las proceduras da decisiun, en vigur dapi il 1. da schan. 2000 (AS 1999 3071; BBI 1998 2591).

²³ Versiun tenor l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur dapi il 1. da sett. 2014 (AS 2014 2629; BBI 2013 3009).

²⁴ Integrà tras la cifra I da la LF dals 27 da sett. 2019, en vigur dapi il 1. d'avr. 2020 (AS 2020 1217; BBI 2019 349 1335).

²⁵ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

²⁶ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

Art. 10²⁷

Posiziun
dals chantuns

En ils cas previs en ils artitgels 7, 8 e 9 sto adina er vegnir dumandada la posiziun da las regenzas chantunalas. Quellas envidan las vischnancas perturgadas da prender posiziun.

Art. 11

Resalva
concernent ils
stabiliments
militars

En cas d'edifizis e da stabiliments militars ch'èn exceptads tenor l'artitgel 126 alinea 4 da la Lescha militar dals 3 da favrer 1995²⁸ da l'obligaziun da dumandar ina permissiun è l'autorità federala cumpetenta liberada da l'expertisa obligatorica.²⁹ Ella n'è er betg obligada da furnir documents per l'expertisa facultativa.

Art. 12³⁰

Dretg da far
recurs da las
vischnancas e da
las organisaziuns
1. Autorisaziun
da far recurs

¹ Il dretg da far recurs cunter disposiziuns da las autoritads chantunalas u da las autoritads federalas han:

- a. las vischnancas;
- b. las organisaziuns che sa deditgeschan a la protecziun da la natira, a la protecziun da la patria, a la tgira da monuments u a finamiras sumegliantas, sut las suandantas premissas:
 1. l'organisaziun è activa sin plaun naziunal,
 2. ella persequitescha finamiras puramain idealas; eventualas activitads commercialas ston gidar a cuntanscher las finamiras idealas.

² Il dretg da far recurs han las organisaziuns mo per contestaziuns en secturs dal dretg che furman almain dapi 10 onns l'object da lur finamira statutara.

³ Il Cussegl federal designescha las organisaziuns che han il dretg da far recurs.

⁴ Cumpetent per far il recurs è l'organ executiv suprem da l'organisaziun.

⁵ Per lur territori d'activitad local pon las organisaziuns autorisar lur sutorganisaziuns chantunalas ed interchantunalas, ch'èn giuridicamain autonomas, da far protesta en general e da far recurs en il cas singul.

²⁷ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).

²⁸ SR 510.10

²⁹ Versiun tenor la cifra 6 da l'aggiunta da la Lescha militar dals 3 da favr. 1995, en vigur dapi il 1. da schan. 1996 (AS 1995 4093; BBl 1993 IV 1).

³⁰ Versiun tenor la cifra II 1 da la LF dals 20 da dec. 2006, en vigur dapi il 1. da fan. 2007 (AS 2007 2701; BBl 2005 5351 5391). La disposiziun davart l'activitad economica en l'al. 1 lit. b cifra 2 entra en vigur il 1. da fan. 2010.

Art. 12a³¹

2. Recurs inadmissibels cunter la decisiun davart la concessiun d'ina contribuziun federala

Il recurs cunter la decisiun da conceder ina contribuziun federala è inadmissibel, sch'igl è gia vegni decidi en in auter lieu – ademplind ina incumbensa federala – cun ina disposiziun tenor l'artitgel 12 alinea 1 davart la planisaziun, davart l'ovra u davart il stabiliment.

Art. 12b³²

3. Communi-caziun da la disposiziun

1 L'autoritàd communitgescha a las vischnancas ed a las organisaziuns sias disposiziuns tenor l'artitgel 12 alinea 1 cun ina communicaziun en scrit u cun ina publicaziun en il Fegl uffizial federal u en l'organ da publicaziun chantunal. L'exposiziun publica dura per regla 30 dis.

2 Sch'il dretg federal u il dretg chantunal prevesa ina procedura da protesta, ston er vegnir publitgadas las dumondas tenor l'alinea 1.

Art. 12c³³

4. Perdita da la legitimaziun da far recurs

1 Vischnancas ed organisaziuns che n'han betg fatg recurs pon sa participar a l'ulteriur andament da la procedura mo pli sco partida, sche la disposiziun vegn midada uschia ch'ella chaschuna in pregiudizi per talas. Per expropriaziuns vala la Lescha federala dals 20 da zercladur 1930³⁴ davart l'expropriaziun.

2 Sch'ina vischnanca u in'organisaziun n'è betg sa participada ad ina procedura da protesta tenor il dretg federal u tenor il dretg chantunal, na po ella betg pli far recurs.

3 Sch'ina organisaziun n'ha betg fatg las contestaziuns admessas cunter in plan d'utilisaziun cun caracter da disposiziun u sche las contestaziuns èn vegnidas refusadas cun vigur legala, na dastga l'organisaziun betg pli far valair questas contestaziuns en ina procedura che suonda.

4 Ils alineas 2 e 3 valan er per protestas e per recurs tenor il dretg chantunal cunter plans d'utilisaziun.

31 Integrà tras la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121). Versiun tenor la cifra II 1 da la LF dals 20 da dec. 2006, en vigur dapi il 1. da fan. 2007 (AS 2007 2701; BBI 2005 5351 5391).

32 Integrà tras la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121). Versiun tenor la cifra II 1 da la LF dals 20 da dec. 2006, en vigur dapi il 1. da fan. 2007 (AS 2007 2701; BBI 2005 5351 5391).

33 Integrà tras la cifra II 1 da la LF dals 20 da dec. 2006, en vigur dapi il 1. da fan. 2007 (AS 2007 2701; BBI 2005 5351 5391).

34 SR 711

Art. 12d³⁵

5. Cunvegna
tranter ils petents
e las organisa-
ziuns

¹ Sch' ils petents e las organisaziuns fan cunvegna davart obligaziuns che concernan fatgs dal dretg public, valan quellas exclusivamain sco pretendiuns cuminaivlas a l'autorità. Quella resguarda il resultat en sia disposiziun u en sia decisiun. Ella renunzia a quai, sch' il resultat demussa mancanzas tenor l'artitgel 49 da la Lescha federala dals 20 da december 1968³⁶ davart la procedura administrativa.

² Las cunvegna tranter ils petents e las organisaziuns concernent prestaziuns finanzialas u autras prestaziuns n'èn betg admissas, sch' ellas èn destinadas:

- a. a far valair obligaziuns dal dretg public, en spezial cundiziuns d'autoritads;
- b. a mesiras ch' il dretg public na prevesa betg u che na stattan en nagin connex cun il project;
- c. ad indemnisar ina renunzia d'applitgar meds legals u in auter cumportament processual.

³ L'autorità da recurs n'entra betg en in recurs, sche quel è abusiv u sche l'organisaziun ha pretendi prestaziuns inadmissiblas en il senn da l'alinea 2.

Art. 12e³⁷

6. Cumenzament
anticipà da las
lavurs da con-
strucziun

Cun las lavurs da construcziun poi vegnir cumenzà avant che la procedura è terminada, uschenavant ch' il resultat da la procedura na po betg influenzar las lavurs.

Art. 12f³⁸

7. Custs da
procedura

Sche l'organisaziun perda la procedura, la vegnan adossads ils custs da la procedura da recurs davant las autoritads federalas.

³⁵ Integrà tras la cifra II 1 da la LF dals 20 da dec. 2006, en vigur dapi il 1. da fan. 2007 (AS 2007 2701; BBl 2005 5351 5391).

³⁶ SR 172.021

³⁷ Integrà tras la cifra II 1 da la LF dals 20 da dec. 2006, en vigur dapi il 1. da fan. 2007 (AS 2007 2701; BBl 2005 5351 5391).

³⁸ Integrà tras la cifra II 1 da la LF dals 20 da dec. 2006, en vigur dapi il 1. da fan. 2007 (AS 2007 2701; BBl 2005 5351 5391).

Art. 12³⁹

Dretg da far
recurs dals
chantuns e da
l'uffizi federal
cumpetent

¹ Ils chantuns han il dretg da far recurs cunter disposiziuns d'autoritads federalas tenor l'artitgel 12 alinea 1.

² L'uffizi federal cumpetent ha il dretg da far recurs cunter disposiziuns chantunalas tenor l'artitgel 12 alinea 1; el po applitgar ils meds legals dal dretg federal e dal dretg chantunal.

Secziun 2**Sustegn da la protecziun da la natira, da la protecziun da la patria e da la tgira da monuments tras la Confederaziun ed agnas mesiras da la Confederaziun**⁴⁰**Art. 13**⁴¹

Agids finanzia
ls per mantegnair
objects degns da
vegnir protegids

¹ La Confederaziun po sustegnair la protecziun da la natira, la protecziun da la patria e la tgira da monuments cun conceder als chantuns – en il rom dals credits deliberads e sin basa da cunvegns da program – agids finanzia ls globals per mantegnair, per acquistiar, per tgirar, per perscrutar e per documentar cuntradas, maletgs da lieus, lieus istorics sco er monuments natirals e culturals degns da vegnir protegids.

² Excepziunalmain po ella conceder agids finanzia ls sin basa d'ina disposiziun per quels projects che pretendan en il cas singul in'examinaziun tras la Confederaziun.

³ L'autezza dals agids finanzia ls sa drizza tenor l'impurtanza dals objects che duain vegnir protegids e tenor l'efficacitad da las mesiras.

⁴ Agids finanzia ls vegnan concedids mo, sche las mesiras èn economicas e sch'ellas vegnan exequidas en moda professiunala.

⁵ Las mesiras da protecziun e da mantegniment ordinadas constitueschan restricziuns da la proprietad da dretg public (art. 702 dal Cudesch civil svizzer; CCS⁴²). Ellas obligheschan il proprietari dal bain immobigliar respectiv e ston – sin annunzia dal chantun – vegnir inscrites en il register funsil. Il Cussegl federal regla ils cas ch'èn exceptads da l'obligaziun d'inscripziun.

³⁹ Integrà tras la cifra II 1 da la LF dals 20 da dec. 2006, en vigur dapi il 1. da fan. 2007 (AS 2007 2701; BBI 2005 5351 5391).

⁴⁰ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

⁴¹ Versiun tenor la cifra II 7 da la LF dals 6 d'oct. 2006 davart la nova concepziun da la gulivaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun ed ils chantuns (NGF), en vigur dapi il 1. da schan. 2008 (AS 2007 5779; BBI 2005 6029).

⁴² SR 210

Art. 14⁴³Contribuziuns
ad organisaziuns

La Confederaziun po pajar contribuziuns als custs d'organisaziuns da la protecziun da la natira, da la protecziun da la patria e da la tgira da monuments d'impurtanza naziunala per lur activitads ch'èn d'interess public.

Art. 14^a⁴⁴Perscrutaziun,
scolaziun, lavur
da publicitad

¹ La Confederaziun po pajar contribuziuns:

- a. a projects da perscrutaziun;
- b. a la scolaziun ed a la furmaziun supplementara da las personas spezialisadas;
- c. a la lavur da publicitad.

² Sche quai è en l'interess naziunal, po ella realisar senza talas activitads u las laschar realisar sin agens custs.

Art. 15Acquist e preser-
vaziun d'objects
degns da vegnir
protegids

¹ Tras in contract u, sche quai n'è betg pussaivel, tras in'expropriaziun po la Confederaziun acquistar u segirar cuntradas natirals, lieus istorics u monuments natirals e culturals d'impurtanza naziunala. El po surdar l'administraziun a chantuns, a vischnancas u ad organisaziuns.⁴⁵

² La Lescha federala dals 20 da zercladur 1930⁴⁶ davart l'expropriaziun è applitgabla.

Art. 16Mesiras
preventivas

Sch'in privel direct smanatscha ina cuntrada natirala en il senn da l'artigel 15, in lieu istoric u in monument cultural d'impurtanza naziunala, po il Departament federal per ambient, traffic, energia e communicaziun u il Departament federal da l'intern⁴⁷ metter in tal object – cun agid da mesiras a temp limità – sut la protecziun da la Confederaziun ed ordinar las mesiras da segirezza necessarias per ses mantegniment.⁴⁸

⁴³ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).

⁴⁴ Integrà tras la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).

⁴⁵ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).

⁴⁶ SR 711

⁴⁷ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987, en vigur dapi il 1. da favr. 1988 (AS 1988 254; BBl 1985 II 1445).

⁴⁸ Il circol da las unitads administrativas pertutgadas è vegni adattà, applitgond l'art. 16 al. 3 da l'O dals 17 da nov. 2004 davart las publicaziuns uffizialas (AS 2004 4937).

Art. 16a⁴⁹

Metter a
disposiziun las
contribuziuns

¹ L'Assamblea federala deliberescha cun in conclus federal simpel credits generals a temp limità per garantir contribuziuns.

² La finanziaziun dals secturs da la protecziun da la patria e da la tgira da monuments sa drizza tenor l'artitgel 27 da la Lescha federala dals 11 da december 2009⁵⁰ davart la promoziun da la cultura.⁵¹

Art. 17⁵²

Restituziun da
contribuziuns

Sch'in object n'è pli degn da vegnir protegi, po la contribuziun pajada vegnir pretendida enavos dal tuttatifatg u per part.

Art. 17a⁵³

Expertisas
spezialas

Il Cussegl federal definescha ils cas, en ils quals ina cumissiun po far – cun il consentiment dal chantun – expertisas, saja quai da sai anor u sin dumonda da terzas personas.

Secziun 3 Protecziun da la fauna e da la flora indigena**Art. 18**

Protecziun
da spezias
d'animals e
da plantas

¹ Cun mantegnair spazis da viver gronds avunda (biotops) e cun prender autras mesiras adattadas èsi da prevegnir che spezias indigenas d'animals e da plantas morian or. Questas mesiras ston tegnair quint dals interess agriculs e forestals ch'èn degns da vegnir protegids.

^{1bis} En spezial ston vegnir protegids rivas, regiuns da channaida e palids, biotops da guaud rars, saivs vivas, chagliom, tschispets sitgs ed ulteriurs lieus che adempleschan ina funcziun da compensaziun ecologica u che porschan fitg bunas premissas per biocenosas.⁵⁴

⁴⁹ Integrà tras la cifra 9 da l'aggiunta da la Lescha da subvenziuns dals 5 d'oct. 1990 (AS 1991 857; BBl 1987 I 369). Versiun tenor la cifra II 7 da la LF dals 6 d'oct. 2006 davart la nova concepziun da la gulivaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun ed ils chantuns (NGF), en vigur dapi il 1. da schan. 2008 (AS 2007 5779; BBl 2005 6029).

⁵⁰ SR 442.1

⁵¹ Integrà tras la cifra II 5 da l'aggiunta da la LF dals 11 da dec. 2009 davart la promoziun da la cultura, en vigur dapi il 1. da schan. 2012 (AS 2011 6127; BBl 2007 4819 4857).

⁵² Versiun tenor la cifra 9 da l'aggiunta da la Lescha da subvenziuns dals 5 d'oct. 1990, en vigur dapi il 1. d'avr. 1991 (AS 1991 857; BBl 1987 I 369).

⁵³ Integrà tras la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).

⁵⁴ Integrà tras l'art. 66 cifra 1 da la LF dals 7 d'oct. 1983 davart la protecziun da l'ambient, en vigur dapi il 1. da schan. 1985 (AS 1984 1122; BBl 1979 III 749).

ter Sch'i n'è betg pussaivel d'evitar, tegnend quint da tut ils interess, che las intervenziuns tecnicas disturbian biotops degnas da vegnir protegids, sto il chaschunader prender mesiras spezialas per la meglra protecziun pussaivla, per il restabiliment ubain per in'otra cumpensaziun adequata da quests biotops.⁵⁵

² Tar il cumbat cunter parasits, en spezial cun substanzas toxicas, stoi vegnir fatg atenziun che spezias d'animals e da plantas degnas da vegnir protegidas na vegnian betg periclitadas.

³ En lieus adattads po la Confederaziun promover la recolonisaziun da spezias ch'èn mortas or u ch'èn periclitadas da murir or en Svizra en la natira.

⁴ La legislaziun federala davart la chatscha e davart la protecziun dals utschels sco er davart la pestga resta resalvada.

Art. 18a⁵⁶

Biotops
d'impurtanza
naziunala

¹ Il Cussegl federal designescha – suenter avair tadlà ils chantuns – ils biotops d'impurtanza naziunala. El fixescha la situaziun da quests biotops e determinescha las finamiras da protecziun.

² Ils chantuns ordineschan la protecziun ed il mantegniment dals biotops d'impurtanza naziunala. Els prendan ad ura las mesiras cunvegnetas e procuran che quellas vegnian exequidas.

³ Il Cussegl federal po – suenter avair tadlà ils chantuns – fixar termins per ordinar las mesiras da protecziun. Sch'in chantun n'ordinescha betg ad ura las mesiras da protecziun malgrà in'admoniziun, po il Departament federal per ambient, traffic, energia e communicaziun⁵⁷ prender las mesiras necessarias ed adossar al chantun ina part commensurada dals custs.

Art. 18b⁵⁸

Biotops d'im-
purtanza regiu-
nala e locala e
cumpensaziun
ecologica

¹ Ils chantuns procuran per la protecziun e per il mantegniment dals biotops d'impurtanza regionala e locala.

² En territoris che vegnan duvrads intensivamain entaifer ed ordaifer ils abitadis procuran ils chantuns per ina cumpensaziun ecologica cun chagliom, cun saivs vivas, cun surplantaziuns da las rivas u cun in'otra vegetaziun natirala che correspunda al lieu. En quest regard ston vegnir observads ils interess da l'utilisaziun agricula.

⁵⁵ Integrà tras l'art. 66 cifra 1 da la LF dals 7 d'oct. 1983 davart la protecziun da l'ambient, en vigur dapi il 1. da schan. 1985 (AS 1984 1122; BBl 1979 III 749).

⁵⁶ Integrà tras la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987, en vigur dapi il 1. da favr. 1988 (AS 1988 254; BBl 1985 II 1445).

⁵⁷ La designaziun da l'unitad administrativa è vegnida adattada, applitgond l'art. 16 al. 3 da l'O dals 17 da nov. 2004 davart las publicaziuns uffizialas (AS 2004 4937).

⁵⁸ Integrà tras la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987, en vigur dapi il 1. da favr. 1988 (AS 1988 254; BBl 1985 II 1445).

Art. 18c⁵⁹

Posiziun dals
proprietaris
dals bains
immobigliars e
dals cultivaturs

¹ La protecziun ed il mantegniment dals biotops duain vegnir cuntanschids sche pussaivel sin basa da cunvegna cun ils proprietaris dals bains immobigliars e cun ils cultivaturs sco er tras in'utilisaziun agricola e forestala adattada.

² Ils proprietaris dals bains immobigliars u ils cultivaturs han il dretg da vegnir indemnissads adequatamain, sch'els restrenschan l'utilisaziun vertenta en l'interess da la finamira da protecziun u sch'els furneschan ina prestaziun senza in gudogn economic correspondent.

³ Sch'in proprietari d'in bain immobigliar tralasca l'utilisaziun ch'è necessaria per cuntanscher la finamira da protecziun, sto el tolerar l'utilisaziun da terzas personas ordinada da las autoritads.

⁴ Uschenavant che l'acquist da terren è necessari per cuntanscher la finamira da protecziun, han ils chantuns il dretg d'expropriaziun. En lur prescripziuns executivas pon els declerar la Lescha federala dals 20 da zercladur 1930⁶⁰ davart l'expropriaziun sco applitgbla. En quest cas decida la regenza chantunala davart protestas ch'èn restadas dispartaivlas. Sch'il territori da l'object da protecziun s'extenda sin plirs chantuns, è applitgbla la Lescha federala davart l'expropriaziun.

Art. 18d⁶¹

Finanziaziun

¹ La Confederaziun conceda als chantuns en il rom dals credits deliberads e sin basa da cunvegna da program indemnissaziuns globalas per proteger e per mantegnair biotops d'impurtanza naziunala, regionala e locala sco er per la cumpensaziun ecologica.

² Excepziunalmain po ella conceder sin basa d'ina disposiziun indemnissaziuns per projects che pretendan en il cas singul in'examinaziun tras la Confederaziun.

³ L'autezza da las indemnissaziuns sa drizza tenor l'impurtanza dals objects che duain vegnir protegids e tenor l'efficacitad da las mesiras.

⁴ Indemnissaziuns vegnan concedidas mo, sche las mesiras èn economicas e sch'ellas vegnan exequidas en moda professiunala.

⁵ La Confederaziun surpiglia ils custs per designar ils biotops d'impurtanza naziunala.

⁵⁹ Integrà tras la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987, en vigur dapi il 1. da favr. 1988 (AS 1988 254; BBI 1985 II 1445).

⁶⁰ SR 711

⁶¹ Integrà tras la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987 (AS 1988 254; BBI 1985 II 1445). Versiun tenor la cifra II 7 da la LF dals 6 d'oct. 2006 davart la nova concepziun da la gulivaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun ed ils chantuns (NGF), en vigur dapi il 1. da schan. 2008 (AS 2007 5779; BBI 2005 6029).

Art. 19

Rimnar plantas selvadias e tschiffar animals; obligaziun da dumandar ina permissiun

Per rimnar plantas selvadias e per tschiffar animals selvadis per intents commercialz dovri ina permissiun da l'autoridad chantunala competenta. Quella po limitar la permissiun a tshertas spezias, a tshertas cuntradas, a tshertas stagiuns, a tshertas quantitads u ad auters criteris e scumandar il rimnar u il tschiffar organisà sco er la reclama per quai. Exceptads èn l'utilisaziun ordinaria agricula e forestala sco er il rimnar bulieus, pumaraida, ervas da té ed ervas medicinalas en ina dimensiun usitada al lieu, nun ch'i sa tractia da spezias protegidas.

Art. 20

Protecziun da plantas raras e d'animals rars

¹ Il Cussegl federal po scumandar dal tutfatg u per part da cleger, da chavar ora, da strair ora, da manar davent, d'offrir, da vender, da comprar u da destruir plantas raras. Medemamain po el prender mesiras correspondentas per proteger spezias d'animals periclitadas u autramain degnas da vegnir protegidas.⁶²

² Ils chantuns pon decretar tals scumonds per ulteriuras spezias.

³ Il Cussegl federal po ultra da quai colliar cun cundiziuns, limitar u scumandar per motivs da la protecziun da las spezias da metter en circulaziun, sco er d'importar, d'exportar u da laschar transportar tras la Svizra plantas u products da plantas.⁶³

Art. 21⁶⁴

Vegetaziun da las rivas

¹ La vegetaziun da las rivas (effectivs da channa e da schervettas, vegetaziuns da las zonas umidas sco er autras societads natiralas da plantas en il sectur da las rivas) na dastga ni vegnir runcada ni vegnir cuvrida ni vegnir manada en in'otra moda a la piriziun.

² Sche las relaziuns permettan quai, procuran ils chantuns che la vegetaziun da la riva vegnia emplantada là, nua ch'ella manca, ubain che almain las premissas vegnian stgaffidas per ch'ella possia prosperar.⁶⁵

⁶² Versiun da la segunda frasa tenor la cifra 2 da l'aggiunta da la LF dals 21 da mars 2003 davart la tecnica genetica, en vigur dapi il 1. da schan. 2004 (AS 2003 4803; BBl 2000 2391).

⁶³ Integrà tras la cifra 1 da la LF dals 21 da zer. 1996, en vigur dapi il 1. da fan. 1997 (AS 1997 1152; BBl 1995 IV 629).

⁶⁴ Versiun tenor l'art. 66 cifra 1 da la LF dals 7 d'oct. 1983 davart la protecziun da l'ambient, en vigur dapi il 1. da schan. 1985 (AS 1984 1122; BBl 1979 III 749).

⁶⁵ Integrà tras l'art. 75 cifra 2 da la LF dals 24 da schan. 1991 davart la protecziun da las auas (AS 1992 1860; BBl 1987 II 1061). Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).

Art. 22Permissiuns
excezziunalas

¹ L'autorità chantonala cumpetenta po permetter excepziuns en tsherts territoris per rimnar e per chavar ora plantas protegidas e per tschiffar animals per motivs scientificos sco er per motivs da scolaziun e da guariziun.

² Ella po permetter d'allontanar la vegetaziun da las rivas per projects liads al lieu en ils cas permess da la legislaziun davart la polizia da construcziuns idraulicas u davart la protecziun da las auas.⁶⁶

³ Sch'in auter decret dat ad in'autorità federala la cumpetenza da decider davart in project, conceda questa autorità la permissiun excezziunala. ...^{67,68}

Art. 23⁶⁹Spezias estras
d'animals e
da plantas:
obligaziun
da dumandar
ina permissiun

La colonisaziun da spezias, da sutspezias e da razzas d'animals e da plantas d'auters pajais u d'auters lieus dovra la permissiun dal Cussegl federal. Exceptads da quai èn clasiras, ierts e pares sco er manaschis agriculs e forestals.

Secziun 3a⁷⁰**Palids e cuntradas da pali da bellezza particulara e d'impurtanza naziunala****Art. 23a**Protecziun
da las palids

Per proteger palids da bellezza particulara e d'impurtanza naziunala valan ils artitgels 18a, 18c e 18d.

Art. 23bNoziun e
cunfinaziun da
cuntradas da pali

¹ Ina cuntrada da pali è ina cuntrada natirala ch'è caracterisada en ina moda speziala da palids. Sia part libra da palids stat en ina stretga relaziun ecologica, visuala, culturala ed istorica cun las palids.

⁶⁶ Versiun tenor l'art. 75 cifra 2 da la LF dals 24 da schan. 1991 davart la protecziun da las auas, en vigor dapi il 1. da nov. 1992 (AS 1992 1860; BBI 1987 II 1061).

⁶⁷ Aboli la segunda frasa tras la cifra I 3 da la LF dals 18 da zer. 1999 davart la coordinaziun e la simplificaziun da las proceduras da decisiun, cun effect dapi il 1. da schan. 2000 (AS 1999 3071; BBI 1998 2591).

⁶⁸ Versiun tenor la cifra 6 da l'aggiunta da la Lescha militara dals 3 da favr. 1995, en vigor dapi il 1. da schan. 1996 (AS 1995 4093; BBI 1993 IV 1).

⁶⁹ Versiun tenor l'art. 27 cifra 2 da la Lescha da chatscha dals 20 da zer. 1986, en vigor dapi il 1. d'avr. 1988 (AS 1988 506; BBI 1983 II 1197).

⁷⁰ Integrà tras la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigor dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

² Ina cuntrada da pali è da bellezza particulara e d'impurtanza naziunala, sch'ella:

- a. è unica en ses gener; u
- b. tutga tar las cuntradas da pali las pli preziasas d'ina gruppa da cuntradas da pali cumparegliablas.

³ Resguardond l'urbanisaziun e l'utilisaziun existenta designescha il Cussegl federal las cuntradas da pali da bellezza particulara e d'impurtanza naziunala ch'èn degnas da vegnir protegidas e determinescha lur situaziun. En quest connex collavura el stretgamain cun ils chantuns che consulteschan da lur vart ils proprietaris dals bains immobiliars pertutgads.

⁴ La Confederaziun finanziescha la designaziun da las cuntradas da pali da bellezza particulara e d'impurtanza naziunala.

Art. 23c

Protecziun da las cuntradas da pali

¹ Sco finamira da protecziun generala vala il mantegniment da quellas caracteristicas natirals e culturalas da las cuntradas da pali che determineschan lur bellezza particulara e lur impurtanza naziunala. Il Cussegl federal fixescha las finamiras da protecziun che tegnan quint da la particularitad da las cuntradas da pali.

² Ils chantuns procuran per la concretisaziun e per l'execuziun da las finamiras da protecziun. Els prendan ad ura las mesiras ch'èn convegnentas per proteger e per mantegnair las cuntradas da pali. Ils artitgels 18a alinea 3 e 18c èn applitgabels tenor il senn.

³ La Confederaziun conceda als chantuns en il rom dals credits deliberads e sin basa da convegnas da program indemnizaziuns globalas per las mesiras da protecziun e da mantegniment.⁷¹

⁴ Excezziunalmain po ella conceder sin basa d'ina disposiziun indemnizaziuns per projects che pretendan en il cas singul in'examinaziun tras la Confederaziun.⁷²

⁵ L'utezza da las indemnizaziuns sa drizza tenor l'efficacitad da las mesiras.⁷³

⁷¹ Versiun tenor la cifra II 7 da la LF dals 6 d'oct. 2006 davart la nova concepziun da la gulfivaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun ed ils chantuns (NGF), en vigur dapi il 1. da schan. 2008 (AS 2007 5779; BBI 2005 6029).

⁷² Integrà tras la cifra II 7 da la LF dals 6 d'oct. 2006 davart la nova concepziun da la gulfivaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun ed ils chantuns (NGF), en vigur dapi il 1. da schan. 2008 (AS 2007 5779; BBI 2005 6029).

⁷³ Integrà tras la cifra II 7 da la LF dals 6 d'oct. 2006 davart la nova concepziun da la gulfivaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun ed ils chantuns (NGF), en vigur dapi il 1. da schan. 2008 (AS 2007 5779; BBI 2005 6029).

⁶ Indemnisaziuns vegnan concedidas mo, sche las mesiras èn economicas e sch'ellas vegnan exequidas en moda professionala.⁷⁴

Art. 23d

Furmaziun ed utilisaziun da las cuntradas da pali

¹ Igl è admess da furmar e da duvrar las cuntradas da pali, sche quai na cuntrafa betg al mantegniment da las particularitads ch'èn tipicas per las cuntradas da pali.

² Sut la premissa da l'alineia 1 è admess spezialmain:

- a. l'utilisaziun agricula e forestala;
- b. il mantegniment e la renovaziun d'edifizis e da stabiliments construids legalmain;
- c. mesiras per proteger ils umans cunter eveniments da la natira;
- d. ils indrizs d'infrastructura ch'èn necessaris per applitgar ils bustabs a–c.

Secziun 3b⁷⁵ Parcs d'impurtanza naziunala

Art. 23e

Noziun e categorias

¹ Parcs d'impurtanza naziunala èn territoris che han ina natira ed ina cuntrada da gronda valur.

² Els vegnan dividids en las categorias:

- a. parc naziunal;
- b. parc natiral regiunal;
- c. parc natiral d'aventura.

Art. 23f

Parc naziunal

¹ In parc naziunal è in territori pli grond che porscha spazis da viver intacts a la fauna ed a la flora indigena e che serva al svilup natiral da la cuntrada.

² En quest rom serva el er:

- a. a la recreaziun;
- b. a l'educaziun ambientala;

⁷⁴ Integrà tras la cifra II 7 da la LF dals 6 d'oct. 2006 davart la nova concepziun da la guli-vaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun ed ils chantuns (NGF), en vigur dapi il 1. da schan. 2008 (AS 2007 5779; BBI 2005 6029).

⁷⁵ Integrà tras la cifra I da la LF dals 6 d'oct. 2006, en vigur dapi il 1. da dec. 2007 (AS 2007 5237; BBI 2005 2151).

- c. a la perscrutaziun scientifica, en spezial da la flora e da la fauna indigena sco er dal svilup natural da la cuntrada.

³ El sa cumpona:

- a. d'ina zona centrala, en la quala la natira vegn surlaschada a sasezza ed a la quala la publicitad ha mo in access limità;
- b. d'ina zona periferica, en la quala la cuntrada da cultura vegn cultivada en ina moda che respecta la natira ed è protegida cunter intervenziuns dischavantagiusas.

Art. 23g

Parc natural regiunal

¹ In parc natural regiunal è in territori pli grond, populà per part, ch'è caracterisà spezialmain da particularitads da sia natira e da sia cuntrada cultivada e dal qual ils edifizis e stabiliments s'integreschan en il maletg da la cuntrada ed en il maletg dals lieus.

² En il parc natural regiunal vegn:

- a. mantegnida ed augmentada la qualitad da la natira e da la cuntrada;
- b. rinforzada l'economia che vegn exequida en moda persistenta e promovida la commercialisaziun da ses products e da ses servetschs.

Art. 23h

Parc natural d'aventura

¹ In parc natural d'aventura è in territori che sa chatta en la vischinanza d'in territori fermamain populà, che porscha spazis da viver intacts a la fauna ed a la flora indigena e che pussibilitescha a la publicitad da far experientschas en la natira.

² En quest rom serva el er a l'educaziun ambientala.

³ El sa cumpona:

- a. d'ina zona centrala, en la quala la natira vegn surlaschada a sasezza ed a la quala la publicitad ha mo in access limità;
- b. d'ina zona transitorica, en la quala igl è pussaivel da far experientschas en la natira e la quala serva sco zona da plimatsch cunter influenzas nuschaivlas per la zona centrala.

Art. 23i

Sustegn d'iniziativas regionalas

¹ Ils chantuns sustegnan stentas regionalas per installar e per mantegnair parcs d'impurtanza naziunala.

² Els procuran che la populaziun en las vischnancas pertutgadas possia cooperar en moda adequata.

Art. 23j

Label da parc e da products

¹ La Confederaziun conceda a l'instituziun purtadra d'in parc sin dumonda dals chantuns in label da parc, sch'il parc:

- a. vegn segirà a lunga vista cun mesiras cunvegnetas;
- b. ademplescha las pretensiuns tenor l'artitgel 23f, 23g u 23h u tenor ils artitgels 23e, 23i alinea 2 e 23l literas a e b.

² L'instituziun purtadra d'in parc cun label da parc conceda a las personas ed als manaschis, che produceschan en il parc products en moda persistente u che furneschan servetschs, sin dumonda in label da products per caracterisar quests products e quests servetschs.

³ Ils labels da parc e da products vegnan concedids a temp limità.

Art. 23k

Agids finansials

¹ En il rom dals credits deliberads e sin basa da cunvegns da program conceda la Confederaziun als chantuns agids finansials globals per installar, per manar e per segirar la qualidad da parcs d'impurtanza naziunala:

- a. sch'ils parcs adempleschan las pretensiuns tenor l'artitgel 23j alinea 1 literas a e b;
- b. sche las mesiras pretendiblas per gidar sasez e las outras pussaivladads da finanziaziun na bastan betg;
- c. sche las mesiras èn economicas e vegnan exequidas en moda professiunala.

² L'autezza dals agids finansials sa drizza tenor l'efficacitad da las mesiras.

Art. 23l

Prescripziuns dal Cussegl federal

Il Cussegl federal decretescha prescripziuns davart:

- a. las pretensiuns per conceder labels da parc e da products a parcs d'impurtanza naziunala, en spezial davart la grondezza dal territori, davart las utilisaziuns admessas, davart las mesiras da protecziun e davart la garanzia dals parcs a lunga vista;
- b. la concessiun e l'utilisaziun dals labels da parc e da products;
- c. la conclusiun da cunvegns da program e la controlla da l'efficacitad dals agids finansials globals da la Confederaziun;
- d. il sustegn da la perscrutaziun scientifica davart parcs d'impurtanza naziunala.

Art. 23m

Parc naziunal
existent en il
chantun
Grischun

¹ Per il parc naziunal existent en il chantun Grischun vala la Lescha dals 19 da december 1980⁷⁶ davart il Parc naziunal.

² La Confederaziun po conceder a la fundaziun «Parc naziunal svizzer» il label da parc gia avant in eventual engondiment cun ina zona periferica tenor l'artitgel 23f alinea 3 litera b.

³ Ses eventual engondiment cun ina zona periferica vegn promovì tenor l'artitgel 23k.

Secziun 3c⁷⁷ Resursas geneticas**Art. 23n⁷⁸**

Duair da
diligenza

¹ Tgi che – tenor il Protocol da Nagoya – utilischa resursas geneticas u obtegna directamain avantatgs da l'utilisaziun da quellas (utilisader), sto agir cun tut la diligenza pretendida tenor las circumstanzas per garantir:

- a. che l'access a las resursas geneticas haja gi lieu en moda legala; e
- b. ch'i sajan vegnidas fixadas en moda consensuala cundiziuns davart la repartiziun equilibrada e gista dals avantatgs resultads.

² Betg suttamessas al duair da diligenza èn las resursas geneticas che:

- a. derivan d'in pajais che n'è betg part contractanta dal Protocol da Nagoya;
- b. derivan d'in pajais, nua ch'i mancan prescripziuns naziunalas davart l'access e davart la repartiziun dals avantatgs;
- c. derivan d'in territori ch'è situà ordaifer ils cunfins da la giurisdicziun naziunala d'ina part contractanta dal Protocol da Nagoya;
- d. èn cumpigliadas d'ina regulaziun internaziunala speziala tenor l'artitgel 4 dal Protocol da Nagoya per lur utilisaziun specifica;
- e. èn resursas geneticas umanas;
- f. na vegnan betg utilisadas sco bains da commerzi u da consum en il senn dal Protocol da Nagoya.

⁷⁶ SR 454

⁷⁷ Integrà tras l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur dapi ils 12 d'oct. 2014 (AS 2014 2629; BBI 2013 3009).

⁷⁸ Guardar er art. 25d.

³ L'utilisaziun da resursas geneticas tenor l'alineia 1 cumpiglia la realisaziun d'activitads da perscrutaziun e da svilup vi da la cumposiziun genetica u biochemica da resursas geneticas inclusiv l'applicaziun da la biotecnologia.

⁴ L'access tenor l'alineia 1 litera a è legal, sch'el correspunda tenor il Protocol da Nagoya a las prescripziuns naziunalas davart l'access e davart la repartiziun dals avantatgs da quellas parts contractantas dal Protocol da Nagoya che mettan a disposiziun las resursas.

⁵ Sche las pretensiuns tenor l'alineia 1 literas a e b n'èn betg ademplidas, sto l'utilisader procurar per l'adempliment posteriur ubain desister d'utilisar las resursas geneticas pertutgadas u d'obtegnair avantatgs directs da lur utilisaziun. Per situaziuns d'urgenza po il Cussegl federal prevair che las pretensiuns per resursas geneticas, ch'èn organissemes patogens u nuschaivels, possian vegnir ademplidas cun retard.

⁶ Il Cussegl federal regla tge infurmaziuns davart las resursas geneticas utilisadas che ston vegnir registradas e dadas vinavant ad utilisaders successivs.

Art. 23o⁷⁹

Obligaziun
d'annunzia

¹ L'observaziun dal duair da diligenza sto vegnir annunziada al UFAM avant l'autorisaziun d'admissiun al martgà ubain, sch'ina tala n'è betg necessaria, avant la commercialisaziun da products, dals quals il svilup sa basa sin l'utilisaziun da resursas geneticas.

² Infurmaziuns en connex cun l'observaziun dal duair da diligenza pon vegnir tramessas vinavant al Center internaziunal d'infurmaziun tenor l'artitgel 14 dal Protocol da Nagoya ed ad autoritads naziunalas cumpetentas da las parts contractantas dal Protocol da Nagoya. Il num da la persuna che ha fatg l'annunzia, il product che duai vegnir commercialisà, la resursa genetica utilisada, la data da l'access a quella sco er sia funtauna vegnan rendids accessibels a la publicitad.

³ Il Cussegl federal designescha ils posts ch'èn cumpetents per examinar l'observaziun da l'obligaziun d'annunzia. El po prevair excepziuns da l'obligaziun d'annunzia, sche l'examinaziun u l'observaziun da l'obligaziun d'annunzia vegn garantida en in'atra moda.

Art. 23p

Enconu-
schientschas
tradiziunalas

Ils artitgels 23n e 23o valan er per enconuschientschas tradiziunalas da cuminanze indigenas e domiciliadas al lieu che sa refereschan a resursas geneticas, nun che questas enconuschientschas tradiziunalas sajan gia accessiblas libramain a la publicitad.

⁷⁹ Guardar er art. 25d.

Art. 23qResursas
geneticas
en Svizra

¹ Il Cussegl federal po far dependent l'access a resursas geneticas en Svizra d'ina annunzia u d'ina permissiun sco er supplementarmain d'ina convogna che regla l'utilisaziun da las resursas geneticas e la repartiziun dals avantatgs che resultan da quai.

² La Confederaziun po sustegnair il mantegniment e l'utilisaziun persistenta da las resursas geneticas.

Secziun 4 Disposiziuns penalas**Art. 24⁸⁰**

Delicts

¹ Cun in chasti da detenziun fin 1 onn u cun in chasti pecuniar vegn chastià, tgi che fa intenziunadamain e senza autorisaziun il suandant:⁸¹

- a.⁸² destruescha u donnegia grevamain in monument natural u cultural protegì da questa lescha, in lieu istoric protegì, ina cuntrada natirala protegida u in biotop protegì;
- b. runca, cuvra u maina en in'otra moda a la piriziun la vegetaziun da las rivas;
- c.⁸³ destruescha u donnegia grevamain objects natirals u antiquitads da valor scientifica che sa chattan en il terren⁸⁴ (art. 724 al. 1 CCS⁸⁵);
- d.⁸⁶ ...

² Sch'il delinquent agescha per negligentscha, importa la multa fin a 40 000 francs.⁸⁷

⁸⁰ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987, en vigur dapi il 1. da favr. 1988 (AS 1988 254; BBl 1985 II 1445).

⁸¹ Versiun tenor l'art. 333 dal Cudesch penal (SR 311.0) en la versiun da la LF dals 13 da dec. 2002, en vigur dapi il 1. da schan. 2007 (AS 2006 3459; BBl 1999 1979).

⁸² Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).

⁸³ Integrà tras la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121). Versiun tenor l'art. 32 cifra 4 da la LF dals 20 da zer. 2003 davart il transferiment da bains culturals, en vigur dapi il 1. da zer. 2005 (AS 2005 1869; BBl 2002 535).

⁸⁴ Rectifitgà da la Cumissiun da redacziun da l'AF (art. 58 al. 1 LParl; SR 171.10).

⁸⁵ SR 210

⁸⁶ Integrà tras la cifra I da la LF dals 21 da zer. 1996 (AS 1997 1152; BBl 1995 IV 629). Aboli tras la cifra 1 da l'aggiunta 1 da la LF dals 16 da mars 2012 davart il traffic cun spezias d'animals e da plantas protegidas, cun effect dapi il 1. d'oct. 2013 (AS 2013 3095; BBl 2011 6985).

⁸⁷ Versiun tenor l'art. 333 dal Cudesch penal (SR 311.0) en la versiun da la LF dals 13 da dec. 2002, en vigur dapi il 1. da schan. 2007 (AS 2006 3459; BBl 1999 1979).

Art. 24a⁸⁸

Surpassaments

¹ Cun ina multa fin a 20 000 francs vegn chastia, tgi che:

- a. n'ademplescha betg ina cundiziun u ina pretensiun ch'è vegnida liada a la concessiun d'ina contribuziun federala renviond a questa disposiziun penala;
- b.⁸⁹ cuntrafa ad ina prescripziun executiva ch'è vegnida decretada sin basa dals artitgels 16, 18, 18a, 18b, 18c, 19, 20, 23c, 23d e 25a e da la quala il surpassament è vegni declarà sco chastia-bel;
- c. commetta nunautorisadamain in act, per il qual è necessaria ina permissiun tenor ils artitgels 19, 22 alinea 1 u 23.

² Cun ina multa fin a 100 000 francs vegn chastia, tgi che resista intenziunadamain a far las indicaziuns tenor l'artitgel 23o ubain fa intenziunadamain indicaziuns faussas; sch'il delinquent agescha per negligentscha, vegn el chastia cun ina multa fin a 40 000 francs. Il derschader po ordinar la publicaziun da la sentenza.⁹⁰**Art. 24b⁹¹**Applicaziun
per persunas
giuridicas e
per societads
commerzialasIls artitgels 6 e 7 da la Lescha federala dals 22 da mars 1974⁹² davart il dretg penal administrativ èn applitgables.**Art. 24c⁹³**

Confiscaziun

L'artitgel 69 dal Cudesch penal⁹⁴ davart la confiscaziun d'objects u d'avantatgs da facultad ch'èn vegnids acquistads tras in malfatg è applitgabel.⁸⁸ Integrà tras la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987, en vigur dapi il 1. da favr. 1988 (AS 1988 254; BBI 1985 II 1445).⁸⁹ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 21 da zer. 1996, en vigur dapi il 1. da fan. 1997 (AS 1997 1152; BBI 1995 IV 629).⁹⁰ Integrà tras l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur dapi ils 12 d'oct. 2014 (AS 2014 2629; BBI 2013 3009).⁹¹ Integrà tras la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987, en vigur dapi il 1. da favr. 1988 (AS 1988 254; BBI 1985 II 1445).⁹² SR 313.0⁹³ Integrà tras la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987 (AS 1988 254; BBI 1985 II 1445). Versiun tenor l'art. 334 dal Cudesch penal (SR 311.0) en la versiun da la LF dals⁹⁴ 13 da dec. 2002, en vigur dapi il 1. da schan. 2007 (AS 2006 3459; BBI 1999 1979). SR 311.0

Art. 24d⁹⁵Persecuziun
penala¹ La persecuziun penala è chausa dals chantuns.² ...⁹⁶**Art. 24e**⁹⁷Restabiliment
dal stadi legal

Tge che donnegia in monument natiral u cultural protegì da questa lescha, in lieu istoric protegì, ina cuntrada natirala protegida, in biotop protegì u ina vegetaziun da las rivas protegida po vegnir obligà – independentamain d'ina procedura penala:

- a. d'eliminar las mesiras ch'èn vegnidas prendidas illegalmain;
- b. da surpigliar ils custs che resultan tras l'eliminaziun dal donn;
- c. da prestar ina cumpensaziun adequata, sch'il restabiliment n'è betg pussaivel.

Secziun 5 Execuziun, organisaziun ed infurmaziun⁹⁸**Art. 24f**⁹⁹Cumpetenzas
executivas
dals chantuns

Ils chantuns exequeschan questa lescha, nun che l'execuziun saja attribuida a la Confederaziun. Els decreteschan las prescripziuns necessarias.

Art. 24g¹⁰⁰Surveglianza e
coordinaziun tras
la Confederaziun¹ La Confederaziun surveglia l'execuziun da questa lescha.² Ella coordinescha las mesiras executivas dals chantuns e dals ser-
vetschs federals pertutgads.⁹⁵ Integrà tras la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987, en vigur dapi il 1. da favr. 1988 (AS 1988 254; BBl 1985 II 1445).⁹⁶ Integrà tras la cifra I da la LF dals 21 da zer. 1996 (AS 1997 1152; BBl 1995 IV 629). Abolì tras la cifra I da l'aggiunta I da la LF dals 16 da mars 2012 davart il traffic cun spezias d'animals e da plantas protegidas, cun effect dapi il 1. d'oct. 2013 (AS 2013 3095; BBl 2011 6985).⁹⁷ Integrà tras la cifra I da la LF dals 19 da zer. 1987 (AS 1988 254; BBl 1985 II 1445). Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBl 1991 III 1121).⁹⁸ Versiun tenor l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur dapi il 1. da sett. 2014 (AS 2014 2629; BBl 2013 3009).⁹⁹ Integrà tras l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur dapi il 1. da sett. 2014 (AS 2014 2629; BBl 2013 3009).¹⁰⁰ Integrà tras l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur dapi il 1. da sett. 2014 (AS 2014 2629; BBl 2013 3009).

Art. 24^h¹⁰¹

Cumpetenzas
executivas da la
Confederaziun

¹ L'autorità federala che exequescha in'otra lescha federala u in contract internaziunal è – ademplind questa incumbensa – cumpetenta er per exequir questa lescha. Avant che prender ina decisiun lascha ella vegnir a pled ils chantuns pertutgads. Il UFAM, l'Uffizi federal da cultura, l'Uffizi federal da vias ed ils ulteriurs servetschs federals pertutgads coopereschan a l'execuziun tenor ils artitgels 62a e 62b da la Lescha federala dals 21 da mars 1997¹⁰² davart l'organisaziun da la regenza e da l'administraziun.

² Sche la procedura tenor l'alinea 1 n'è betg adattada per tschertas incumbensas, regla il Cussegl federal l'execuziun tras ils servetschs federals pertutgads.

³ La Confederaziun exequescha las prescripziuns davart resursas geneticas (art. 23n–23q); ella po engaschar ils chantuns per tschertas incumbensas parzialas.

⁴ Las autoritàs executivas da la Confederaziun resguardan las mesiras ch'ils chantuns han preni a favur da la protecziun da la natira e da la patria.

Art. 25¹⁰³

Organisaziun¹⁰⁴

¹ Il Cussegl federal nominescha ina u pliras cumissiuns consultativas per la protecziun da la natira, per la protecziun da la patria e per la tgira da monuments.

² Ils chantuns designeschan posts spezialisads per la protecziun da la natira, per la protecziun da la patria e per la tgira da monuments.

Art. 25a¹⁰⁵

Infurmaziun e
cussegliaziun

¹ La Confederaziun ed ils chantuns procuran per l'infurmaziun e per la cussegliaziun da las autoritàs e da la publicitad concernent l'impurtanza e concernent il stadi da la natira e da la cuntrada.

² Ella ed els recumondan mesiras da protecziun e da mantegniment adattadas.

¹⁰¹ Integrà tras l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur dapi il 1. da sett. 2014, el al. 3 en vigur dapi il 12 da oct. 2014 (AS 2014 2629; BBI 2013 3009).

¹⁰² SR 172.010

¹⁰³ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

¹⁰⁴ Integrà tras la cifra I da l'aggiunta da la LF dals 21 da dec. 1995, en vigur dapi il 1. da fan. 1997 (AS 1997 1155; BBI 1993 II 1445).

¹⁰⁵ Integrà tras la cifra I da l'aggiunta da la LF dals 21 da dec. 1995, en vigur dapi il 1. da fan. 1997 (AS 1997 1155; BBI 1993 II 1445).

Secziun 6 Disposiziuns finalas¹⁰⁶

Art. 25b¹⁰⁷

Restituiziun
da palids e da
cuntradas da pali

¹ Ils chantuns designeschan ils stabiliments, ils edifizis e las midadas dal terren ch'èn vegnids fatgs suenter il 1. da zercladur 1983 en palids ed en cuntradas da pali da bellezza particulara e d'impurtanza naziunala, che cuntrafan a las finamiras da protecziun e che n'èn betg vegnids permess cun vigur legala sin basa da zonas d'utilisaziun che correspundan a la Lescha dals 22 dal zercladur 1979 davart la planisaziun dal territori¹⁰⁸.

² En la cuntrada da pali da Rothenthurm designeschan ils chantuns Sviz e Zug ils stabiliments, ils edifizis e las midadas dal terren ch'èn vegnids fatgs suenter il 1. da zercladur 1983 e che crodan sut la disposiziun transitorica da l'artitgel 24^{sexies} alinea 5 da la Constituziun federala¹⁰⁹.

³ La restituiziun dal stadi oriund vegn ordinà da quella autoritad chantunala u federala che fiss responsabla per decider davart la permissiun u davart l'execuziun da projects correspundents. En connex cun la restituiziun dal stadi oriund sto vegnir resguardà il princip da proporzionalitad.

Art. 25c¹¹⁰

Art. 25d¹¹¹

Disposiziun
transitorica da
la midada dals
21 da mars 2014

Ils artitgels 23n e 23o èn applitgabels per causals che sa refereschan a l'access a resursas geneticas che ha gi lieu suenter l'entrada en vigur da questas disposiziuns.

¹⁰⁶ Versiun tenor la cifra I da la LF dals 24 mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

¹⁰⁷ Oriundamain art. 25a. Integrà tras la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996 (AS 1996 214; BBI 1991 III 1121).

¹⁰⁸ SR 700

¹⁰⁹ [AS 1988 352]. A la disposiziun numnada corresponda oz l'art. 78 al. 5 da la Cst. dals 18 d'avr. 1999 (SR 101).

¹¹⁰ Integrà tras la cifra I da l'aggiunta da la LF dals 21 da mars 2003 davart la tecnica genetica (AS 2003 4803; BBI 2000 2391). Aboli tras la cifra 43 da l'aggiunta da la LF dals 17 da zer. 2005 davart il Tribunal administrativ federal, cun effect dapi il 1. da schan. 2007 (AS 2006 2197 1069; BBI 2001 4202).

¹¹¹ Integrà tras l'aggiunta dal COF dals 21 da mars 2014 (Protocol da Nagoya), en vigur dapi ils 12 d'oct. 2014 (AS 2014 2629; BBI 2013 3009).

Art. 26

Entrada
en vigur¹¹²

Il Cussegl federal fixescha il termin che questa lescha entra en vigur.
El decretescha las prescripziuns executivas necessarias.

Data da l'entrada en vigur: 1. da schaner 1967¹¹³

¹¹² Integrà tras la cifra I da la LF dals 24 da mars 1995, en vigur dapi il 1. da favr. 1996
(AS **1996** 214; BBl **1991** III 1121).

¹¹³ COCF dals 27 da dec. 1966.

